



SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 51/2021-16

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Rastislava Kaššáka a sudcov Jany Baricovej a Miloša Maďara (sudca spravodajca) podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], a [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpených spoločnosťou Advokátska kancelária VASIL & partners, s. r. o., Žižkova 4D, Košice, v mene ktorej koná konateľ a advokát JUDr. Martin Vasil, proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 3 Cdo 224/2019 z 30. marca 2020 a konaniu, ktoré mu predchádzalo, takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Sťažovatelia sa svojou ústavnou sťažnosťou domáhajú vyslovenia porušenia ich základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) č. k. 3 Cdo 224/2019 z 30. marca 2020 a konaním, ktoré mu predchádzalo.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že Okresným súdom Prešov (ďalej len „okresný súd“) bol pod sp. zn. 25 C 115/2016 na základe žaloby sťažovateľov vedený súdny spor o nahradenie prejavu vôle proti obchodnej spoločnosti [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] (ďalej len „žalovaná“), za účasti intervenienta obchodnej spoločnosti [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] (ďalej len „intervenient“). Sťažovatelia podanou žalobou žiadali, aby okresný súd rozsudkom nahradil prejav vôle žalovanej v kúpnej zmluve, ktorej text tvoril súčasť nimi podanej žaloby. Žalobu odôvodnili skutočnosťou, že kúpnu zmluvou z 5. decembra 2013, ktorou intervenient predal svoje podiely na tam

špecifikovaných nehnuteľnostiach (ďalej len „nehnuteľnosti“) žalovanej, bolo porušené ich predkupné právo.

3. Okresný súd rozsudkom č. k. 25 C 115/2016 z 22. októbra 2018 žalobu sťažovateľov zamietol a zaviazal ich zaplatiť žalovanej náhradu trov konania v rozsahu 100 %. Okresný súd dospel k záveru, že sťažovatelia sa vzdali predkupného práva, a to na základe ich konkludentne vyjadreného súhlasu s predajom nehnuteľností tretej osobe. Zároveň okresný súd dospel k záveru, že konanie o nahradenie prejavu vôle iniciované zo strany sťažovateľov je prejavom šikanózneho výkonu práva. Na základe uvedeného okresný súd poskytol žalovanej ochranu podľa § 3 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len „Občiansky zákonník“), keďže bol toho názoru, že konanie sťažovateľov je v rozpore s dobrými mravmi.

4. O odvolaní sťažovateľov proti rozsudku okresného súdu rozhodol Krajský súd v Prešove (ďalej len „krajský súd“) rozsudkom č. k. 3 Co 47/2019 z 11. júna 2019 (ďalej len „rozsudok krajského súdu“), ktorým potvrdil rozsudok okresného súdu a priznal žalovanej nárok na náhradu trov odvolacieho konania proti sťažovateľom v rozsahu 100 %. Krajský súd sa stotožnil s názorom okresného súdu, že žaloba sťažovateľov nebola dôvodná, a to aj napriek tomu, že bol toho to, že zo strany intervenienta došlo k porušeniu predkupného práva. Zároveň krajský súd konštatoval, že pri rozhodovaní o dôvodnosti žaloby bolo potrebné uplatniť ustanovenie § 3 Občianskeho zákonníka týkajúce sa zásady zachovania dobrých mravov.

5. Proti napadnutému rozsudku krajského súdu podali sťažovatelia dovolanie, ktorého prípustnosť a dôvodnosť odôvodňovali s poukazom na § 420 písm. f) a § 421 ods. 1 písm. a) a b) zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“). Najvyšší súd napadnutým uznesením odmietol dovolanie sťažovateľov podľa § 447 písm. c) CSP.

II.

Argumentácia sťažovateľov

6. Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti namietajú, že napadnuté uznesenie najvyššieho súdu je neodôvodnené, jeho závery sú protirečivé a nelogické. Svoje námietky vznášajú výlučne vo vzťahu k tej časti napadnutého uznesenia, ktorá sa týka posúdenia nimi uvádzanej prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. a) a b) CSP.

7. K otázke prípustnosti ich dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP v podstatnom uvádzajú, že vo vzťahu k tomuto dôvodu prípustnosti predložili najvyššiemu súdu dve právne otázky. Vo vzťahu k prvej otázke argumentovali, že krajský súd sa svojimi závermi odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu, ktorá sa už otázkami porušenia zákonného predkupného práva a následných nárokov z toho vyplývajúcich už zaoberala vo viacerých rozhodnutiach, ktoré v dovolaní špecifikovali. Vo vzťahu k posúdeniu tejto právnej otázky najvyšším súdom nevznášajú v ústavnej sťažnosti námietky.

8. Vo vzťahu k druhej právnej otázke, a to „*možnosti uplatnenia korektívu dobrých mravov (§ 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka) v prípade konania toho, kto sám bol negatívne dotknutý porušením jeho zákonného predkupného práva*“, namietajú, že najvyšší súd odmietol dovolanie ako neprípustné, a to napriek tomu, že sa k jeho prípustnosti nevyjadril. Sťažovatelia pri vymedzení tejto, podľa ich názoru právnej otázky explicitne poukazovali na právne závery obsiahnuté

v rozhodnutí najvyššieho súdu č. k. 3 Obdo 32/2009, od ktorých sa podľa ich názoru odklonil krajský súd pri rozhodovaní v ich veci. Sťažovatelia namietali, že krajský súd nesprávne, v rozpore s právnym názorom vyjadreným v uvádzanom rozhodnutí najvyššieho súdu, poskytol súdnu ochranu žalovanej a intervenientovi z dôvodu korektívu dobrých mravov, hoci to boli práve žalovaná a intervenient, ktorí porušili právne predpisy (predkupné právo). Nestotožňujú sa so záverom najvyššieho súdu, ktorý uviedol, že otázka (ne)existencie snahy žalobcu dosiahnuť podanou žalobou znevýhodnenie alebo poškodenie žalovaného je otázkou skutkovou, a nie právnou. Sťažovatelia sú presvedčení, že nimi formulovaná otázka je otázkou právnou, ktorou argumentovali aj v konaní pred súdmi nižšej inštancie a ktorej posúdenie malo byť predmetom dovolacieho prieskumu. Najvyšší súd podľa ich názoru uvedenú otázku preformuloval a následne nezodpovedal s odôvodnením, že v dovolacom konaní nie sú posudzované skutkové otázky.

9. K otázke prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP sťažovatelia vymedzili v dovolaní dve právne otázky, ktoré podľa ich názoru neboli dosiaľ dovolacím súdom riešené. Najvyšší súd sa uvedenými otázkami pri posúdení prípustnosti dovolania v tejto časti vôbec nezaoberal vzhľadom na skutočnosť, že podľa jeho názoru by ich zodpovedanie nemohlo privodiť pre sťažovateľov priaznivejšiu procesnú situáciu.

10. Sťažovatelia namietajú, že okresný súd ani krajský súd nevyjadrili dva samostatné dôvody pre zamietnutie žaloby tak, ako to prezentuje najvyšší súd. Podľa ich názoru práve naopak tieto súdy práve zo samotnej skutočnosti, že sťažovatelia žiadali nahradiť prejav vôle iba k prevodu vlastníckeho práva k parcelám, na ktorých sa nachádzal spoločný dvor a tzv. „dufart“, ktorý tvoril jedinú prístupovú cestu k nehnuteľnostiam vo vlastníctve sporových strán z hlavnej cesty, vzhľadli šikanóznym výkon práva sťažovateľmi. Sťažovatelia zdôrazňujú, že ich žaloba bola zamietnutá len z jediného dôvodu, a to, že podľa súdov nižšej inštancie predstavovala šikanóznym výkon práva. Najvyšší súd napriek uvedenému vyabstrahoval z rozsudku okresného súdu, ako aj z rozsudku krajského súdu dva samostatné dôvody na zamietnutie žaloby v rozpore s textom týchto rozhodnutí. Podľa ich názoru dôvod, pre ktorý súdy rozhodli, že žaloba sťažovateľov je šikanózna, a to uplatnenie ich práva na nahradenie prejavu vôle iba k dvom parcelám, nie je samostatným dôvodom na jej zamietnutie. Postup najvyššieho súdu, ktorý sa nezaoberal sťažovateľmi nastolenými právnymi otázkami a bez ich posúdenia odmietol dovolanie ako neprípustné, je podľa ich názoru v rozpore s ich základnými právami, ktoré v ústavnej sťažnosti označili.

11. Vzhľadom na uvedené sťažovatelia navrhujú, aby ústavný súd po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie vo veci samej nálezom rozhodol, že ich práva, špecifikované v bode 1 tohto uznesenia, napadnutým uznesením najvyššieho súdu a konaním, ktoré mu predchádzalo, porušené boli, zrušil napadnuté uznesenie najvyššieho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konania a zároveň zaviazal najvyšší súd nahradiť im trovy konania pred ústavným súdom.

II.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

12. Podstata ústavnej sťažnosti sťažovateľov spočíva v námietke, že najvyšší súd odmietol ich dovolanie, pričom sa vôbec nezaoberal konkrétnou právnou otázkou vymedzenou v dovolaní, a to v prípade otázky prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP s poukazom na to, že sťažovateľmi vymedzená, v poradí druhá otázka nie je právnou, ale skutkovou otázkou,

čo vylučuje jej posúdenie v dovolacom konaní, a v prípade posúdenia prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP s odôvodnením, že ani prípadné zistenie, že odvolací súd otázky nastolené sťažovateľmi vyriešil nesprávne, by nemohlo viesť k inému rozhodnutiu dovolacieho súdu. Sťažovatelia považujú napadnuté uznesenie najvyššieho súdu za neodôvodnené, protirečivé a nelogické, v dôsledku čoho namietajú, že došlo k porušeniu ich v ústavnej sťažnosti označených práv.

13. Ústavný súd štandardne vychádza z názoru, že na skúmanie prípustnosti návrhu na začatie súdneho konania, jeho opodstatnenosti, dodržania zákonných lehôt, oprávnenosti navrhovateľa takýto návrh podať, právomoci o ňom konať a rozhodnúť či splnenia iných zákonom ustanovených náležitostí je zásadne príslušný orgán, ktorý rozhoduje o merite návrhu – inými slovami, právomoc konať o veci, ktorej sa návrh týka, v sebe obsahuje právomoc skúmať to, či návrh zodpovedá tým podmienkam, ktoré pre konanie o ňom ustanovuje príslušný procesný kódex. Ingerencia ústavného súdu do výkonu tejto právomoci všeobecných súdov je opodstatnená len v prípade jeho nezlučiteľnosti s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou (m. m. I. ÚS 74/02, I. ÚS 115/02, I. ÚS 46/03). V tejto súvislosti ústavný súd konštatuje, že uvedené obdobne platí, aj pokiaľ ide o skúmanie prípustnosti návrhu na začatie dovolacieho konania, jeho opodstatnenosti a pod. Uvedené však zároveň nevylučuje, že ústavne konformné posúdenie vlastnej právomoci najvyšším súdom je následne ústavným súdom preskúmateľné v konaní o ústavnej sťažnosti.

14. Ústavný súd považuje záver najvyššieho súdu o odmietnutí dovolania sťažovateľov podľa § 447 písm. c) CSP za ústavne konformný a udržateľný. Konkrétne k prvej námietke sťažovateľov najvyšší súd v bode 30 napadnutého uznesenia uviedol, že otázka „*(ne)existencie snahy žalobcu dosiahnuť podanou žalobou znevýhodnenie alebo poškodenie žalovaného*“ je otázka skutková, a nie právna, ktorú rieši súd podľa výsledkov vykonaného dokazovania, a preto nemôže byť predmetom meritórneho dovolacieho konania.

15. Ústavný súd v súvislosti s touto predostretou námietkou zdôrazňuje, že pri rozlišovaní právnych a skutkových otázok je treba v prípade pochybností postupovať v prospech dovolateľa. Odmietnutie dovolania z dôvodu, že uplatnené námietky nemajú charakter právnej otázky, je možné iba v prípadoch, keď je táto skutočnosť jednoznačná, pričom záver najvyššieho súdu o skutkovej povahe uplatnených námietok musí byť riadne odôvodnený (pozri obdobne nález Ústavného súdu Českej republiky č. k. II. ÚS 664/19 z 27. apríla 2020). Na nejednoznačnosť rozlíšenia medzi skutkovými a právnymi otázkami reaguje aj judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva, podľa ktorej nemôžu byť účastníci konania sankcionovaní, pokiaľ sú v dobrej viere toho názoru, že platne otvorili otázku (zásadného) právneho významu (porovnaj rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 12. 10. 2010 vo veci Adamíček proti Českej republike, sťažnosť č. 35836/05).

16. Vo vzťahu k posúdeniu tejto sťažovateľmi vymedzenej otázky najvyšším súdom ústavný súd konštatuje, že odôvodnenie napadnutého uznesenia v tejto časti je stručné a neobsahuje argumentáciu na podklade, ktorej by bolo možné rozpoznaťne zistiť, na základe akých skutočností najvyšší súd dospel k jednoznačnému záveru, že sťažovateľmi nastolená otázka je otázkou výlučne skutkovou. Je nepochybné, že zodpovedanie otázky tak, ako ju v napadnutom uznesení formuloval najvyšší súd, a to, že „*otázka (ne)existencie snahy žalobcu dosiahnuť podanou žalobou znevýhodnenie alebo poškodenie žalovaného*“, a teda zistenie kvalifikačných predpokladov na takéto konanie, je nepochybne otázkou, ktorú súdy riešia na podklade vykonaného dokazovania,

a vzhľadom na uvedené by bolo možné konštatovať, že ide o otázku skutkovú, tak ako to uviedol najvyšší súd v bode 30 napadnutého uznesenia. V tomto kontexte je však nevyhnutné prisvedčiť tvrdeniu sťažovateľov, že najvyšší súd nimi nastolenú otázku preformuloval. Ústavný súd sa pri príprave predbežného prerokovania ústavnej sťažnosti oboznámil s dovolaním sťažovateľov a konštatuje, že z jeho obsahu možno vyabstrahovať otázku, ktorej posúdenia sa domáhali v inom znení, a to „či je možné poskytnúť ochranu žalovanej aplikáciou § 3 Občianskeho zákonníka, a to napriek tomu, že spornú nehnuteľnosť nadobudla porušením predkupného práva sťažovateľov“ (s. 8 a 9 dovolania, pozn.). Ako už v minulosti ústavný súd rozhodol, táto skutočnosť *ipso facto* predstavuje dostatočný podklad pre rozhodnutie o ústavne neudržateľnom zásahu do základných práv sťažovateľa a následnú kasačnú intervenciu ústavného súdu (napr. sp. zn. I. ÚS 115/2020, pozn.). V prejednávanej veci je však intenzita tohto zásahu minimalizovaná okolnosťami, z ktorých vyplýva, že ani prípadné posúdenie tejto otázky ako otázky právnej a následné vysporiadanie sa najvyššieho súdu s ňou by nezmenilo nič na skutočnosti, že jedným z dôvodov, na podklade ktorého dospeli sudy nižšej inštancie k záveru o potrebe žalobu sťažovateľov zamietnuť, bola skutočnosť, že zmluva, vo vzťahu ku ktorej sťažovatelia žiadali nahradiť prejav vôle zo strany žalovanej, nebola nikdy medzi žalovanou a intervenientom uzavretá v takom znení, ako ju sťažovatelia vymedzili v žalobnom návrhu.

17. Tento záver bol prioritným dôvodom zamietnutia žaloby sťažovateľov (bod 39 rozsudku okresného súdu). Krajský súd v bode 30 rozsudku konštatoval, že postupom súdu prvej inštancie neboli odňaté práva strán sporu, okresný súd správne zistil skutkový stav vecí, správne vyhodnotil jednotlivé dôkazy, ako aj správne vec právne posúdil [bez ohľadu na iný právny názor krajského súdu v otázke (ne)porušenia predkupného práva sťažovateľov, pozn.], čo viedlo krajský súd k potvrdeniu rozsudku okresného súdu.

18. Posúdenie tejto námietky sťažovateľov úzko súvisí aj so zodpovedaním ich druhej, v ústavnej sťažnosti predostretej námietky, ktorou zdôrazňujú, že ich žaloba bola zamietnutá len z jediného dôvodu, a to, že podľa súdov nižšej inštancie predstavovala šikanóznym výkonom práva. Sťažovatelia tvrdia, že najvyšší súd napriek uvedenému vyabstrahoval z rozsudku okresného súdu, ako aj z rozsudku krajského súdu dva samostatné dôvody na zamietnutie žaloby v rozpore s textom týchto rozhodnutí, čo viedlo najvyšší súd k nedôvodnému záveru, že aj keby sa im podarilo preukázať prípustnosť a dôvodnosť vo vzťahu (iba) k jednému z dvoch inak samostatných dôvodov zamietnutia žaloby, zvyšný dôvod by naďalej tvoril nespochybný základ rozhodnutia. V dôsledku uvedeného by dovolanie podľa názoru najvyššieho súdu nebolo spôsobilé privodiť pre sťažovateľov priaznivejšiu procesnú situáciu spočívajúcu v zrušení alebo zmene dovolaním napadnutého rozhodnutia.

19. Po oboznámení sa s rozsudkom okresného súdu, ako aj s rozsudkom krajského súdu považuje ústavný súd za preukázané, že žaloba sťažovateľov bola zamietnutá z dôvodu, že zmluva, vo vzťahu ku ktorej sťažovatelia žiadali nahradiť prejav vôle zo strany žalovanej, nebola nikdy medzi žalovanou a intervenientom uzavretá v takom znení, ako ju sťažovatelia vymedzili v žalobnom návrhu. Podľa názoru okresného súdu by sa vyhovením žalobnému návrhu vytvorila nová kúpna zmluva, ktorá dosiaľ neexistovala (bod 39 rozsudku okresného súdu, pozn.), čo viedlo okresný súd k jednoznačnému samostatnému záveru o nemožnosti vyhovieť žalobe z tohto dôvodu. Krajský súd sa so závermi okresného súdu v tomto rozsahu stotožnil. Zároveň sudy konštatovali, že samotné súdne konanie o nahradenie prejavu vôle, ktoré bolo iniciované zo strany sťažovateľov,

je prejavom šikanózneho výkonu práva (bod 46 rozsudku okresného súdu, pozn.) resp. že žalobcovia sa domáhali takého výkonu predkupného práva, ktoré je šikanóznym výkonom práva podľa § 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka (bod 28 rozsudku krajského súdu, pozn.) Najvyšší súd v tejto súvislosti zároveň poukázal na už ustálený právny názor, podľa ktorého, ak sa žalobca domáha nahradenia prejavu vôle nadobúdateľa uzavrieť s ním kúpnu zmluvu, mal by v petite žaloby obsiahnuť text zmluvy vychádzajúci z rovnakých podmienok, ako sú v zmluve, ktorou nadobudol vec nadobúdateľ, resp. ktorou bolo porušené predkupné právo žalobcu. V preskúvanom prípade táto podmienka splnená nebola, čo viedlo všeobecné súdy k samostatnému, na ďalšom vzhľadnutom závere o šikanóznom výkone práva, nezávislom názore, o potrebe žalobu sťažovateľov zamietnuť. Ústavný súd preto nenachádza dôvod, prečo by záver najvyššieho súdu o tom, že dovolanie sťažovateľov podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP nie je prípustné, nemal z hľadiska ústavnosti obstať. Vyhodnotenie tejto námietky ako zjavne neopodstatnenej vedie ústavný súd nevyhnutne k záveru, že aj prvá námietka sťažovateľov je z ústavnoprávneho hľadiska zjavne neopodstatnená, keďže, ako už ústavný súd uviedol, ani prípadné vyhodnotenie sťažovateľmi formulovanej druhej otázky pri vymedzení prípustnosti ich dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP ako otázky právnej a jej následné zodpovedanie by nezmenilo nič na existencii samostatného dôvodu zamietnutia žaloby, ktorý bol na konštatovaní o šikanóznom výkone práva nezávislý a vo vzťahu ku ktorému sťažovatelia v podanom dovolaní jeho nesprávne právne posúdenie nenamietali (bod 35.3 napadnutého uznesenia, pozn.).

20. Vzhľadom na už uvedené možno konštatovať, že sťažovateľom sa nepodarilo preukázať takú kauzálnu spojitosť medzi napadnutým uznesením najvyššieho súdu a postupom, ktorý mu predchádzal, a nimi namietaným porušením základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ktorá by ich vec posúvala do ústavnoprávnej roviny, a preto ústavný súd ústavnú sťažnosť odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

21. Keďže ústavná sťažnosť bola odmietnutá, rozhodovanie o ďalších procesných návrhoch sťažovateľov v uvedenej veci stratilo opodstatnenie, a preto sa nimi ústavný súd už nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 23. februára 2021

Rastislav Kaššák
predseda senátu